

„Olyan íze van, mint a vajnak”

A kereszténység Japánban

Interjú *Haruko K. Okano* vallástudóssal

Japánban számos jól látogatott keresztény főiskola működik. A japán keresztények száma mégis alacsony marad. A kereszténység az oka ennek?

Bő fél százaléknyi, szűken egymillió japán katolikus van, valamivel több az evangélikus. Taglétszámukat tekintve az egyházak valóban kicsik maradtak. De sokkal nagyobb az érdeklődők és a szimpatizánsok száma. Mindenekelőtt a katolikus egyházat illetően. Mert a II. Vatikáni Zsinat óta a katolikus egyház megtanulta – jobban, mint a protestánsok –, hogy ne a megkeresztelkedést, az áttérést erőltesse. A japán nők és férfiak nem kedvelik ezt. Ők számos nemzedék óta sokvallású társadalomban élnek, amelyben szerepet játszik a buddhizmus, a sintoizmus, a taoizmus és a konfucianizmus is, elkísérve az életet át az embereket.

Miért botránykó a keresztység? Hiszen változatlanul összentségnek számít, és szinte minden egyház elismeri.

A keresztység elválaszthatatlanul összekötődik a kereszténység abszolútsági igényével. Ha szisztematikusan szemléljük a vallásokat, akkor ugyanaz az abszolútsági igény határozza meg a zsidóságot, az iszlámot és a kereszténységet. És a japánok nem veszik szívesen ezt az abszolútságot, ma sem, és 500 éve sem vették szívesen, amikor először találkoztak a kereszténységgel.

Mit jelent ez az egyén életében?

A keresztység mint ünnepélyes belépés vagy átlépés automatikusan létrehozza az életben az „előtte/utána”-struktúrát. Mélyen beavatkozik az ember életrajzába. Japánban éppen ezt nem értékeli, mert a japánok ösidők óta megszokták, hogy rugalmasan átcsúszzanak egyik őshonos vallásból a másikba. Ezek egyike sem alkot egyházat, vagyis organikus szervezetet. A buddhizmus, a taoizmus, a sintoizmus és a konfucianizmus nem kíván meg tagsági hitvallást, sem áttérést. Ezek olyanok, mint egy nyitott templom, ahová az ember be-betér, mindenki szükséglete szerint. Az „is-is” vallá-

si kozmoszát jelentik. Teljesen idegen tőlük a keresztény „vagy-vagy” gondolatvilága. Másfelől tanulnak az egyháztól: számos templomuk megnyitja kapuit, és befogadja a szükségét szenvedőket.

Ön személy szerint is megéli a sokféleséget?

Megkereszteltettem a fiamat, de az anyósom kedvéért hagyományosan elvittem egy sinto szentélybe is, hogy isteni áldást nyerjek számára. Ez egyfajta beavatási rítus, hogy teljes értékű tagja legyen a japán társadalomnak.

Az Ön egyháza hogyan kezeli a sokféleséget?

A kereszténységgel kapcsolatos útmutatásában a japán püspöki konferencia arra szólít fel, hogy tartsuk tiszteletben és becsüljük nagyra a többi vallást. Ily módon sajátos japán katolikus mivolt jön létre a II. Vatikáni Zsinat talaján.

Hogyan került a kereszténység Japánba?

Békésen, amikor a jezsuita Xavéri Ferenc az országba érkezett. Hamarosan ferencesek is jöttek, valamint spanyol és portugál katolikus kereskedők. De a misszionáriusokat nem kísérték hódítók. Katonáság nélkül jöttek – ellentétben Dél-Amerikával, Afrikával és a Fülöp-szigetekkel. Türelmesen meg kellett tanulniuk a nyelvünket és a kultúránkat. Japánban semmi sem sikerült volna erőszakkal. 1639-ben végérvényesen kiűzték a misszionáriusokat Japánból, brutális üldözésekre került sor. 1640-től 1840-ig egyetlen japán sem vallhatta magát nyilvánosan katolikusnak. Azóta ez a széles körű felfogás uralkodik: a sintoizmus, a buddhizmus, a konfucianizmus és a taoizmus, a régi vallások védelmezik Japánt, ellenben a később érkezett kereszténység valami idegen dolog, a kulturálisan elutasítandó; állítólag vad, kiszorító, mivel misszionáló vallás, gyarmatosító szándékai vannak, többségre törekszik, és megzavarja az egyensúlyt.

Vonzó-e Jézus Krisztus személye?

Sokak számára nagyon érdekes, sőt elbűvölő. Számos íróembert vonzott és ihletett a modern korban, például Natszume Szoszekit, Siga Naoyát és másokat. De csak kevesen követik. Nem keresztény körökben nem ritkán azt hallani: „A kereszténységnek vajíze van.” Ez nem pozitív kijelentés, mert a vaj hagyományosan nem ízlik a japánoknak. A vaját a győztes amerikai hadsereg hozta magával, 1946-ban, a II. világháborúban aratott győzelem után. De sok japán nem tudja jól megemészteni a vajban lévő tejsírt. Tehát: a kereszténység nem jóízű vallás.

És a passió! Jézus megfeszítése! Uram bocsá! A japánok mindig is tisztaságrajongók voltak, sőt kicsinyesek, és az a vallás, amelynek az istene vesztésként, vérben és izzadságban, kigúnyolva és nagy kiáltással hal meg – hát ennek az elfogadása Japánban mérhetetlenül túlzó elvárás volt, és ma is az. Olyannyira, hogy az első történelmi apologéta, a kereszténység legjobb védelmezője, a jezsuita *Fabian Fukan* nem a kereszt általi megváltásra utalt védekezésekor, hanem azt hangsúlyozta, hogy a keresztények teremtő Istene a teremtés lezárása után is szereti az embereket és minden teremtményt, s hogy ennyi szeretet a buddhizmusban nem létezik. Hogy aztán ugyanez a *Fabian Fukan* a japán kereszténység legkeményebb ellenfelévé vált, ez része a mi változatos egyháztörténelmünknek. Az Isten mindenhatóságáról és egyedüliségéről szóló elképzelés sem illik a hagyományos Japánhoz.

Az itteni médiumokban beszámolókat hallhatunk-olvashatunk sérültek és idősek elleni erőszakos cselekedetokről. Japán szociálisan hideg kultúra?

Hétköznapi gyakorlatiassággal válaszolok: Ha idős vagy gyenge embert látok a metrón, felállok, és felkínálom neki a helyemet, ha fitnek érzem magam. Ez azonban gyakran problémát jelent a fiatalok számára: Ha felállnak, és az illető, akinek följánlották az ülőhelyet, visszautasítja azt, akkor megszé-

gyenülnek az utastársak előtt. A szégyenlősség társadalmában alapvető dolog a megszegyenülés elkerülésének szándéka, és ez fékezi a spontán segítségnyújtás készségét. A példát körülbelül így lehet alkalmazni Japánra: Amikor a 2011-es fukushimai atomkatasztrófa után a császári pár hajléktalanná vált embereket keresett fel tornatermekben és szükségszállásokon, akkor ez az irgalmasság igen nagy jele volt a nemzet számára.

Hogyan viszonyul a császárnő a kereszténységhez? Tipikusan japán módon?

Micsiko császárnő gazdag, tekintélyes családból származik. Gyakran feltételezték, hogy tanulmányai idején katolikus keresztségben részesült, de ez lehetetlenné tette volna házasságát a jövőendő császárral. Micsiko 1953 és 1957 között a kato-

likus *Szeisin Női Egyetemet* látogatta Tokióban – vagyis a „Jézus Szentséges Szívéről nevezett Egyetemet”. Barátságot ápolt idős tanárával, *Elisabeth Gössmann* német feminista teológusnővel, beszélgetésekre hívta meg a palotába. A későbbi években otthon látogatta meg őt Elisabeth Gössmann.

Tekintélyük van-e a keresztény egyházaknak Japánban amiatt, hogy törődnek a kizsákmányoltakkal, szegényekkel, elfeledettekkel?

Igen, nagy tekintélyük van. Gyakran éppen a katolikus közösségek olyanok, hogy japánok, illetve olyan Fülöp-szigetiek, koreaiak és Sri Lanka-iak vannak együtt bennük, akik vendégmunkásként vagy betegápolóként érkeztek az országba. Az ilyen multikulturális plébániákon erős és hatékony karitás- és diakóniai munka alakul ki. Sok

szegénynek és a többségi társadalom szemében kudarcot vallott embernek nagyon nehéz dolga lenne a mi gazdag országunkban, ha nem léteznének ezek a szociálisan elkötelezett keresztények.

Az Ön egyháza az atomenergia fölhasználása ellen szállt síkra a fukushimai reaktorkatasztrófa után.

Igen, ez nagyon erős vallási elköteleződés volt. Kis egyházunknak egyszercsak erős lett a hangja. Ez a fellépés, amelyhez más vallási csoportok is csatlakoztak, megváltoztatta egyházunkat, most sokkal öntudatosabb, és azóta erősebb az együttműködés is más vallásokkal. Manapság minden vallás több karitászmunkát végez.

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2017/1

A kereszténység Kínában

Interjú Tobias Brandner református teológussal

A Kínai Népköztársaság gazdasága, állama és társadalma gyorsan fejlődik. Milyen esélyek kínálkoznak eközben a kereszténység számára?

Az utóbbi harminc év során a kereszténység évente 10%-kal nőtt Kínában. A kommunista párt és az ateista állam elnyomása ellenére megsokszorozódott a keresztények száma. 1949-ben, Mao forradalma idején egymillió keresztény volt, ma több mint 70 millió van. Ez a dinamika egyedülálló az egész világon. Az egyházak éves növekedési üteme megfelel a gazdaság éves növekedésének.

A kereszténység tehát ellenszélben, a kemény elnyomás ellenére növekedett.

Igen, ez csodálatos! Elnyomás és keresztényüldözés által jellemzett 30 Mao-év után, 1982-ben három millióra emelkedett a kínai keresztények száma. Azóta a keresztények gyorsabban növekednek, mint a népesség. Tíz évnyi kultúrforradalom (1970-1980) azt jelentette: tilos volt Bibliát birtokolni, a keresztényeket szorongatták, sokukat megölték, minden templomot bezártak. „A fű alatt” mégis növekedtek az egyházak, és nemcsak túléltek az eseményeket, hanem gyarapodtak is.

Eltérő-e a helyzet a protestánsokat és a katolikusokat illetően?

A protestáns egyházak határozottan gyorsabban növekednek, mint a katolikus. Ennek oka eltérő profiljukban van: Nem a protestánsok botrányosak a maguk feltűnés nélküli gyülekezeteivel és házi egyházaival, hanem a katolikusok, mivel a távoli Rómában élő pápához való hűségük és lojalitásuk következtében a vallásellenes propaganda könnyebben pellengérez ki őket mint országidegen, hazafiatlan bandát.

Miben különböznek egymástól a kínai felekezetek jellegzetességei?

A katolikusok a növekedés fékjétől szenvednek, mivel az eucharisztiahoz rá vannak utalva nőtlen papjaikra, akikből azonban kevés van. A kínai protestantizmus rugalmasabb és önállóbb, egyházai nem függenek a papoktól, akiket a rendőrség könnyebben tud azonosítani; gyakran laikusok vezetik őket, és dinamikusak, semmit sem építenek az örökkévalóságnak. Ez a hajlékony „bambusz-struktúra” kevésbé feltűnővé és az állami elnyomás számára kevésbé megragadhatóvá teszi őket. A katolikusok viszont többnyire szilárd plébániai struktú-

rában élnek, s az állam ezt könnyen meg tudja zavarni.

Kínában milyen korban válnak kereszténnyé az emberek?

Teológiai hallgatóim közül a legtöbben „kései csatlakozók”. Ez tipikus Kínában: a gyorsan növekvő kereszténységben sokan felnőttként találnak el az egyházhoz, tudatos döntés alapján. A protestánsok körében azután gyakran már rövid kiképzés nyomán pásztorrá vagy gyülekezetvezetővé lehet valaki. Kínában a legtöbb protestáns lelkész mögött már valamilyen foglalkozásban eltöltött évek állnak. Más a helyzet a katolikusoknál, mert a papsághoz vezető út nőtlen és hosszú éveken át tartó képzést feltételez. Ezek a magas akadályok gyakorlatilag kizárják a felnőtten csatlakozókat.

Mi a különleges a kínai keresztényekben?

Ez a népesség öt százalékát kitevő, jó hetvenmillió ember nem langyos megszokásból vallásos, hanem tudatos döntés alapján keresztény. Közülük sokan már hátrányt vagy szorongatást szenvedtek hitük miatt, mégis kitartanak abban. Erről sok laikus és lelkész tudna ékesszólóan beszélni. A kommunista Kíná-